

<https://vecer.com/v-soboto/intervju-jasmina-jerant...>

1 / 9

(INTERVJU) Jasmina Jerant in primer Anhovo: Čas je, da se država postavi na stran ljudi

Maja Pertič Gombač | 15.03.2025 06:50

Jasmina Jerant o boju za zdravo okolje, ki v dolini Soče traja že 40 let in še ni končan.

 Dodaj med priljubljene PoslušajJasmina Jerant: "Knjige še imajo moč. Absolutno. Imajo srce." PRIMORSKE NOVICE

Ob imenu Primorke Jasmine Jerant je prva asociacija pri nas Anhovo oziroma boj prebivalcev srednje Soške doline za zdravo okolje, boj, ki so ga mnogi bralci njene knjižne uspešnice Primer: Anhovo vzeli za svojega. Njihov boj ji je prinesel tudi nominacijo za Slovenko leta pri reviji Jana, a največ ji pomeni, da razstava o azbestu potuje po šolah, kamor jo vabijo tudi na pogovore z mladimi. "Da se kaj takega ne bi nikoli več ponovilo," pravi sogovornica.

Razlogov za pogovor je veliko, a najprej čestitke za nominacijo za Slovenko leta; ste edina kandidatka s Primorske. Kako jo doživljate? Je bolj čast ali odgovornost?

"Priznam, ko so me poklicali z Jane, sem se razjokala od ganjenosti. Novinarki sem hlipala: 'To je tako velika stvar, hvala vam, da ste opazili Anhovo, da nam dajete prostor.' Čast je biti na seznamu med izjemnimi ženskami iz vse Slovenije, ki spreminjajo svet. In seveda odgovornost, da izkoristim priložnost in o Anhovem povem čim več ljudem. Čestitke pa gredo v resnici vsem ženskam srednje Soške doline. So temelj, ki že več kot štirideset let, odkar traja anhovski okoljevarstveni boj, drži skupaj celotno skupnost. In so pogumne kot vrag! Jaz sem samo prenesla njihovo zgodbo v svet."

Prav je, da morda omeniva še katerega od vaših projektov, preden vas je v javnost izstrelila knjiga Primer: Anhovo. Pobrskala sem po naših arhivih: pri nas ste bili prvič omenjeni pred štirimi leti kot soavtorica knjige Po svoji poti. Gre za prav poseben turistični vodnik s 25 izleti po zgodovini žensk, ki je nastal pod okriljem Mesta žensk. Zdi se, da je moč še veliko odkriti v naši zgodovini na temo žensk v umetnosti, znanosti ...?

"Res je, pred Primerom: Anhovo in okoljevarstvenim aktivizmom sem bila predana feminističnemu gibanju. Zadnja leta imam zaradi Anhovega manj časa, a moje srce je še vedno tudi pri vprašanju ženskih pravic. Vodnik, ki ste ga omenili, je čudovita izletniška zbirka po poteh nekaterih žensk, ki so zaznamovale Slovenijo. Že pred tem sem v Ljubljani delovala kot avtorica in vodnica feminističnih tur po Ljubljani pri zavodu Urbana Vrana. Ta pripovedni pristop k raziskovanju pozabljene zgodovine žensk v urbanih prostorih razkriva, kako pogosto so bile ženske prezrte. Tovrstne tematske poti in publikacije krepijo kolektivni spomin na ustvarjalke. In ja, vsakič znova se zavem, kaj vse je zgodovinopisje pospravilo v predal. Zagotovo še ni konec odpiranja teh hermetično zaprtih predalov."

Pravzaprav je ravno mimo praznik kulture, pred katerim so morda kot še nikoli do zdaj opozarjali, da so tudi naše največje Prešernove nagrade statistično v vseh kategorijah v 45 letih večinoma pripadale moškim. Letos bi lahko rekli, da so uravnotežene v najboljšem smislu besede. Vendar ima beseda feminizem kljub temu vsaj v nekaterih krogih družbe negativen predznak. Da so celo ženske sposobne zatrditi, o, ne, jaz pa nisem feministka! Je treba vselej znova pojasnjevati, kaj je feminizem? Vem, to ni vprašanje za kratek odgovor ...

"Haha, res kompleksno vprašanje. Odgovorov je več. Morda na tej točki samo osnovno, na hitro ... Negativen predznak je predvsem posledica namerno, poudarjam namerno, zavajajočih interpretacij, da feministke sovražimo moške, da želimo vso nadvlado zase, da se imamo za boljše od moških ... Še zdaleč ne. Feminizem je v svojem temelju zelo preprost. Pred kratkim sem prebrala, da bi morali ženske, ki so proti feminizmu, vprašati, brez katerih pravic bi rade ostale. Zares. Brez katerih? Brez pravice do šolanja? Brez volilne pravice? Do vožnje kolesa? Brez pravice do zaposlitve? Brez ekonomske pravice do upravljanja s svojim denarjem? Brez ženskega zdravstva? Brez zaščite pred nasiljem? Brez pravice do skrbništva nad lastnimi otroki? Do nošenja kavbojk? Tako preprosto je to. Samo odvezamemo, kar imamo, in se zlahka vrnemo v čas pred 'škodljivim' feminizmom. Je bila situacija med spoloma nekoč res tako idealna? Da bi se poučili o 'romantični tradiciji, ko je bilo jasno, kam spada baba in kaj je pravi dec', vedno znova predlagam branje knjige Ogenj, rit in kače niso za igrače. Koliko od nas bi se potem zares rado vrnilo v te 'stare dobre čase pred feminizmom'? To, da so danes ženske, tudi intelektualke, proti feminizmu, je samo posledica nerealističnih romantiziranj preteklega, kar pa je najbolj v prid ravno kapitalu, ki nas veselo razdvaja."

Ko omenite kapital, ki razdvaja, se lahko hitro z mislimi prestavimo v dolino Soče, kjer se še danes čutijo posledice brezbržnega onesnaževanja nekdanjega Salonita Anhovo, zdaj Alpacema, v avstrijsko-italijanski lasti. S knjigo Primer: Anhovo, ki temelji na dokumentiranih dejstvih, a se bere kot kriminalka, ste postali pomembna glasnica zavzemanj društva Eko Anhovo in dolina Soče, in dejansko je vaš glas segel daleč. Že pred tem ste bili tudi vključeni v kampanjo za novelo zakona o varstvu okolja. Kaj se dogaja z zakonom, ki naj

bi dovolil manjše izpuste sosežigalnic?

"ZVO-2 oziroma novela zakona o varstvu okolja-2, za katero smo se v društvu Eko Anhovo borili skupaj z Inštitutom 8. marec in ki je bila marca lani soglasno potrjena v državnem zboru z 68 glasovi za in nobenim proti, res določa tudi strožje pogoje za delovanje sosežigalnic. Pol leta kasneje, septembra 2024, bi morala biti uredba, ki bi natančneje opredelila izvajanje zakona, sprejeta. A se to še ni zgodilo. Dogovarjanja okoli njenega osnutka še potekajo, pričakujemo pa, da bo kmalu sprejeta v predvideni obliki. Pri njenem oblikovanju med drugim intenzivno sodeluje tudi Občina Kanal ob Soči. Vsekakor se od države nadajamo več kot nujne zdrave pameti, odgovornosti in sočutja, ne samo do ljudi v srednji Soški dolini, ampak do vseh ljudi v okolici sosežigalniških obratov. Čas je, da država pokaže, da je na strani ljudi. In mislim, da je zdaj na dobri poti. Vsaj tako srčno upamo."

In potem sem na isti dan izvedela za novo mlado smrt v dolini ... In par dni kasneje bila v stiku z dvema bolnima mladima z mezoteliomom, ne dosti starejšima od mojega pokojnega brata

A je to, da je od glasovanja v parlamentu minilo skoraj eno leto, uredbe pa še ni, znak za alarm?

"Ustrašili smo se, ko smo izvedeli, da je le nekaj mesecev po potrditvi našega zakona prišel na mizo ZVO-3. Zadeve, ki smo jih dosegli z ZVO-2, bi zlahka nov predlog izničil, jih priredil določenim željam, napisal tako, da bi ostal status quo. Konec koncev so cementni in gospodarski lobiji močni. Vsak si lahko na spletni strani državnega zbora pogleda, koliko dejansko visijo po parlamentarnih pisarnah. To ni zanemarljivo dejstvo in priča o trdni povezanosti gospodarstva s politiko. A dogajanje okoli ZVO stalno spremljamo, kakor tudi druge okoljevarstvene organizacije in institucije, in to, da uredba še ni bila sprejeta, sicer res priča o moči lobijev, a se okoljevarstvena stran z izdatno pomočjo Občine Kanal trudi, da bi dogovorjena uredba bila najbolj optimalna za vse vpletene. To je pa dolg in mukotrpen proces. Žal. Ampak, kot pravim, v tem trenutku zaupamo v to, da je Slovenija dozorela za več kot potreben in dejanski, ne samo marketinški, zeleni preboj. Če ne bo, bomo pa glasni. Na predstavitvah knjige po vsej Sloveniji občinstvo v hecu pozovem, naj mi pustijo svoje kontakte za na Trg Republike, če naš zakon ne bo prišel v veljavo tako, kot bi moral. Povsod, prav povsod me resno vzamejo in se pridušajo, da bodo prišli pomagat, mi tudi dajejo svoje vizitke. Tako se jih dotakne anhovska zgodba, ki se dogaja v zeleni dolini v zeleni Sloveniji. Vedno več nas je, ki vidimo skozi to zelenilo."

Za bralce, ki morda niso ujeli katere od številnih predstavitev, obnoviva čisto na kratko, zakaj ste se preselili v dolino Soče. Kako je ta zgodba postala tudi vaša ...

"Vse skupaj se je začelo s tem, da je moj brat Metod, le dobro leto po diagnozi, star 44 let, umrl zaradi plevralnega mezotelioma, najhujše oblike azbestnega raka. Nekaj let kasneje sem se prav zato pridružila anhovskemu okoljevarstvenemu gibanju. Želela sem nekako pomagati, potem pa sem med brskanjem po njihovih osebnih arhivih, ki segajo tudi do 60 let nazaj, našla zlato jamo informacij o gospodarsko-politični kriminalni zgodbi, ki se je več desetletij dogajala tik pred našimi očmi in zaradi katere še vedno umira veliko ljudi, tudi tako mladih kot moj brat. Vse to je klicalo, da je treba nekaj napisati. Pišem pa že od majhnega, to je moja velika ljubezen. Tako da se je vse 'poklopilo'. Strast do raziskovanja in pisanja v kombinaciji s prirojeno borbenostjo za pravičnost na eni strani, na drugi pa občutek nuje, odgovornosti, da nekaj naredim za Metoda, za njegovega sina, za vse naše otroke v družini, za ljudi v srednji Soški dolini, ki so pretrpeli toliko, da je to

<https://vecer.com/v-soboto/intervju-jasmina-jerant...>

4 / 9

nepojmljivo. Tako je Anhovo postalo moj dom ... in jaz sem postala njihova. Imamo vez, ki je nič in nihče ne more uničiti. Smo družina. 'Ti si naša,' so rekli že takoj od začetka, ko sem povedala, da sem izgubila brata zaradi mezotelioma. V srednji Soški dolini poznajo vsi jezik bolezni."

Za skupnost, v kateri je samo v zadnjih tridesetih letih zbolelo ali umrlo vsaj 3000 ljudi in ki potrebuje resnične ukrepe za prihodnost in trajnost, bi bil ta dogodek nepovratna škoda

Ampak vi niste iz Soške doline, torej vaš brat ni bil izpostavljen izpustom Salonita Anhovo?

"Res je. Odraščala sem v Komnu na Krasu in v Braniku, Rihemberku v Vipavski dolini. Kot Metod, ki ni nikoli ne delal ne živel v Soški dolini. Azbest je v pljučno mreno, v plevro dobil iz okolja. Zato njegov mezoteliom ni bil ocenjen kot poklicni, ampak kot okoljski. Ne ve se točno, kdaj ga je dobil. Hudič je, ker udari šele 15 do 40 let kasneje, in je takrat prepozno. Ko je bil bolan, mi je v solzah razlagal, da so kot otroci iz salonitk, odvrženih na bregove reke Branice, lomili koščke in metali žabice. Odraščal je v 70. in 80. letih. Mogoče pa ga je dobil leta 1999, star 26 let, ko je prenavljal staro hišo in z nje metal salonitno strešno kritino. 'Kot da bi snežilo, je letelo povsod. Ma jaz nisem vedel,' je jokal. Azbestni zakon je bil sprejet tri leta prej, leta 1996. Takrat se nam sanjalo ni, da je azbest tako nevaren kjerkoli, ne samo v proizvodnji."

Salonit Anhovo, danes Alpacem. ROBERT BALEN

No, z vašo knjigo je ta zavest prišla do marsikoga, tako kakor zgodba o ljudeh srednje Soške doline. Prvi natis je pošel po nekaj mesecih, nekaj časa je ni bilo moč dobiti v knjigarnah, menda so v igri tudi prevodi v tuje jezike. Še več, nastaja celo gledališka predstava. Kako ste si ta fenomen - mislim, da z besedo ne pretiravam - pojasnili?

"Gledališka predstava, ki je v letošnjem repertoarju v SNG Nova Gorica, ni nastala zaradi moje knjige. Je pa res, da režiser Žiga Divjak črpa ideje tudi iz nje in nas je povabil, da z društvom EKO Anhovo sodelujemo pri nastajanju predstave. Premiera bo sredi maja in se je zelo veselimo. Odlično je, ko se zgodbe prenesejo skozi umetnost do ljudi. Umetnost se ljudi dotakne v jedru, tako kot film Ivana Gergoleta Mož brez krivde ali kratki film Anje Medved Beli oblak. Pa trenutna izjemna fotografska razstava Dolina mednarodno priznane dokumentaristične fotografije Mance Juvan v Galeriji Vžigalica v Ljubljani ... In moja knjiga. Res je stvarna literatura, a ima značilnosti kriminalke, ima tudi svoje poetične momente, poskušala sem jo narediti čimbolj berljivo, da ni zgolj nizanje podatkov in bi se brala tudi kot roman. Eni ji pravijo celo grozljivka. Mislim, da je to tisto. Po eni strani to, da prinese zgodbo, ki nas lahko pretrese, nas potegne vase, hkrati pa z vsemi dejstvi in z izogibanjem obešanja krivde na 'leve' ali 'desne' pokaže univerzalnost tega, kako lahko sistem za hrptom malega človeka, medtem ko ga hrani, sočasno tudi globoko med rebra zabija nož. Gre za univerzalno zgodbo, ki pa bi se lahko čisto drugače obrnila, če ne bi bilo malih ljudi, ki so se nožu uprli. Je zgodba o moči, o načelnosti, vztrajnosti, srčnosti in pogumu. David proti Goljatu. Dobro proti zlu. Klasična zgodba, vse od Biblije do starogrške dramatike in vse do današnje velike filmske produkcije zgodb, kot je Vojna zvezd ali Gospodar prstanov. Ne gre za nove sile. Gre samo za to, da si moramo priznati, da ima Slovenija tudi to zelo grdo stran, proti kateri se najboljše kot civilna družba upremo samo skupaj. Pomaga pa najbrž tudi to, da bom kmalu po Sloveniji, Italiji in Avstriji štela že več kot 40 knjižnih dogodkov. Med drugim predavam o Anhovem tudi na fakultetah in po srednjih šolah. To mi največ pomeni. Ozaveščanje mladih. To je najvažnejše. Oni so naša prihodnost. In niso nič krivi, da so se rodili v tako onesnažen svet. In nekateri bi ga očitno radi samo še naprej onesnaževali, če samo pomislimo na Donalda Trumpa, ki je v prejšnji kampanji pozival k obuditvi azbestne industrije."

Zdaj pa želi nazaj plastične slamice ...

"Mislim, da so Trumpove slamice samo metafora za začetek vračanja k številnim starim praksam."

Eden od povodov za pogovor je tudi goriška evropska prestolnica kulture (EPK) in nedavni protest društev ob vesti, da je v solkanski kamnolom uvrščena plesna produkcija. Tja so jo umestili že pred petimi leti ob kandidaturi. Zdaj so jo izločili. Kot je povedala Neda Rusjan Bric, pobudnica EPK in režiserka slavnostnega odprtja, predstava govori prav o degradaciji okolja in človeškem drvenju proti uničenju. Pred meseci je bil tudi Stojan Pelko, umetniški vodja EPK, na pogovoru z aktivisti in domačini. Pri GO! 2025 so prepričani, da ste na isti strani. Kako bi pojasnili tako buren protest tik pred slavnostnim odprtjem?

"Stojan Pelko je bil konec novembra v Kanalu častni gost na otvoritvi čezmejnje razstave o azbestu. Povabili smo ga iz društva Eko Anhovo, ker smo z GO! 2025 že prej sodelovali: tako predlanskim, ko sem v Deskle pripeljala slovensko predpremiero celovečerca o azbestu v italijanskem Tržiču, Mož brez krivde, kakor kasneje, ko sem jih prosila za objavo katerega od naših dogodkov. S povezovanjem smo pokazali naše veselje nad EPK, naše spoštovanje do tega izjemno pomembnega dogodka, ki še bolj kot fizične, premika meje v glavah. Smo pa potem v začetku decembra, kmalu po razstavi, opazili ta načrt s kamnolomom. Vedno več ljudi nas je besno opozarjalo na to. Za naše, anhovske ljudi je bilo to zelo boleče odkritje in veliko razočaranje. Dolgo smo razmišljali, kako bi ga izrazili. Povabili smo tudi čezmejne prijatelje. Pridružili sta se goriška podružnica največje italijanske

okoljevarstvene organizacije Legambiente in štarancanski Benkadi. Najprej je bila na mizi celo ideja o nacionalni kampanji zbiranja podpisov, da EPK izstopi iz sodelovanja s cementarno. A nismo imeli ne časa ne energije za tako borbo, saj smo imeli občutek, da je tako ali tako izgubljena bitka. Občutek je bil 'saj nas tako ne bodo razumeli'."

Ampak, oprostite, zakaj ste imeli tak občutek? Ustvarjalci so prepričani, da s predstavo v degradiranem okolju opozarjajo na težave, ki so vsem skupne. Poleg tega pa so se želeli zavarovati tako, da niso podpisali sponzorske pogodbe, kvečjemu bi plačali za najem. Ste kdaj pomislili, da je bil morda odziv pretiran?

"Naj povem, da govorim tu v imenu naših ljudi, ki so se na društvo obrnili, da bi ukrepalo. V društvu nimam nobene vodstvene vloge, sem pa v zadnjem letu pogosto njegov glas, kar je zame velik privilegij, ker so tam junaki našega časa. Govorim pa tudi kot jaz, Jasmina Jerant. Menim, da če nekdo ni živel v Anhovem in ni doživel te agonije, težko oporeka pravici domačinov do njihovih občutkov, pravici, da izrazijo svojo jezo glede uporabe kamnoloma, ki je v lasti onesnaževalca. Ne glede na to, v kakšni obliki se kamnolom uporablja, ali sponzorsko ali proti plačilu najemnine. S kritiko domačini ne želijo rušiti dela drugih, temveč opozarjati v okviru boja za svoje življenje. To je razlika. Ko gre na eni strani za delo, gre na njihovi strani za življenje. Z uporabo kamnoloma, pa tudi s spremljajočim medijskim odzivom, se podcenjuje izkušnja, bolečina doline. Cementar pa dobi sporočilo, da je cenjen dejavnik v dolini, da je njegova infrastruktura koristna in všečna za največji kulturni dogodek v zgodovini Slovenije. To je za domačine najbolj boleče: cementarna se bi še leta hvalila s tem sodelovanjem, trdila, da podpira kulturo, da daje skupnosti, da je partner EPK ... Še dolgo bi molzla to zgodbo za svojo medijsko in javno podobo. In to s pomočjo EPK, morda nenamerno, a kljub temu. To bi bil končni rezultat. Domačini so to videli in izkusili že prevečkrat. Točno vedo, kam pes taco moli. Težko jim je poslušati in gledati, kako cementarna govori o prihodnosti in trajnosti, medtem ko se že leta otepa omejitve svojega onesnaževanja iz sosežiga smeti, še več, za dvakrat želi celo povečati količino skurjenih smeti. Za skupnost, v kateri je samo v zadnjih tridesetih letih zbolelo ali umrlo vsaj 3000 ljudi in ki potrebuje resnične ukrepe za prihodnost in trajnost, bi bil ta dogodek nepovratna škoda. Gre za simboliko tega dogodka, ki bi imel dolgoročne posledice. In žal ne takšnih, kot si ustvarjalci - žal moram reči naivno - predstavljajo. Temveč ravno nasprotno. Neštetokrat videno in dokumentirano. Gre za izjemno domišljeno piarovsko strategijo, ki vleče za nos vse vpletene, nekdo v ozadju si pa mane roke. Cementna industrija je povsod po svetu že zdavnaj naštudirala, kako se s podporo raznih kulturnih ter športnih spektaklov približati ljudem, sočasno pa jim v krožnike natrositi kontaminirano hrano, zrak in vodo. Smo res tako oportunistični, da nam je vseeno? Ali samo tako naivni?"

Daleč od oči - daleč od srca, pravijo. A evropska prestolnica kulture je tudi naša, vaša, mnogi čutimo ponos, zato je toliko težje verjeti, da bi se lahko zgodil tak etični zdrs ...

"Hvala, da razumete. Da ste lahko pogledali v Anhovo in došli. To terja pogum. Kot v filmu Ne glejte gor (Don't Look Up), ko drvi asteroid proti zemlji in se vse človeštvo, razen nekaj znanstvenikov, ki se jim meša, ker jih nihče ne posluša, odloči, da ne bo gledalo gor, saj je veliko bolj zabavno živeti v nevednosti. Podobno je z Anhovim in drugimi okoljevarstvenimi katastrofami v Sloveniji. Pogledati vanje, si jih priznati, je pogum, je modrost, je odločitev za vednost, kako Slovenija v resnici deluje. Moram pa poudariti, tudi mi razumemo, da je za ekipo GO! 2025 težko, vlagajo vse, kar imajo, se razdajajo, žrtvujejo. Če kdo, to lahko razumemo mi, saj naš boj v Anhovem traja že več kot 40 let, in to v glavnem na temelju prostovoljstva. A vendar želimo odgovoriti na argument o umetnosti. Umetnost lahko, kot sem že omenila, čudovito ozavešča. A se mora tudi pri umetnosti, tako kot pri znanstvenem raziskovanju, proces razvijati soglasno s tistimi, o katerih govori oziroma jim je

namenjena. Sicer se lahko hitro nagne v polje neetičnega. Ljudje v dolini niso naključni subjekti, opazovalci umetniškega dogodka, niso občinstvo, ampak so akterji v tej zgodbi, na katero naj bi na svoj način umetniški performans opozarjal. So resnični posamezniki z življenji, izgubami, boleznimi in smrtjo. Teško pričakuješ, da bodo razumeli trud in dobronamernost drugih, če ta trud ne upošteva njihovega položaja in njihovega boja za pravico do življenja v zdravem okolju. Prav zaradi teh ljudi smo danes mnogi med nami živi in zdravi. Bili so prvi, ki so se že leta 1982 borili proti azbestnemu onesnaževanju, ko so bili še čisto sami, prezrti in preganjani v tem boju. Zato razumemo frustracijo vodstva GO! 2025 in da jih je naš protest zmotil, in žal nam je, da se počutijo, kot da jim njihovi dobri nameni tlakujejo pot v pekel, kot so se izrazili. A Anhovci so tam, v peklu, že zelo dolgo. O tem sem razmišljala oni dan, dan pred odprtjem EPK, ko je potrkalo na vratih najstarejših in prvih aktivistov v dolini, ki sta oba že zdavnaj invalidsko upokojena z debelimi azbestnimi plaki na pljučih, a se vseeno borita že več kot štiri desetletja, ker pravita zase, da imata privilegij, da sta še živa in da morata zato vztrajati, in tudi zaradi svojih vnukov, od katerih ima eden astmo, drugi pa hude, nepojasnljive alergije ... Na njuna vrata je en dan pred slovesnostjo v Goricah potrkala kriminalistična policija s poizvedovanjem, ali misli društvo Eko Anhovo v Novi Gorici naslednji dan organizirati proteste, ki jih sploh nismo načrtovali, so pa vseeno prišli preverjat 'za vsak slučaj' upokojene in bolne aktiviste, ki so očitno zelo nevarni (smeh) ... In potem sem na isti dan izvedela za novo mlado smrt v dolini ... In par dni kasneje bila v stiku z dvema bolnima mladima z mezoteliomom, ne dosti starejšima od mojega pokojnega brata ... Takrat sem vedela: O, ja, delamo prav. Delam prav. In od tega ne odstopamo! Ne odstopam! Tudi če je kdo užaljen, ker skritiziramo njihovo delo, ker občinstvu zagrenimo zabavo in sprostitvev ob visoki umetnosti. A mi, ponavljam, govorimo o življenju. In smrti. Gre za čisto nekaj drugega. Zato smo čutili, da nas ne bodo razumeli."

Očitno ste se motili. Odstopili so od lokacije. Ste zadovoljni? Bi se angažirali in predlagali drugo, dovolj degradirano za širjenje sporočila in obenem dostopno za stotine obiskovalcev? Ne želim provocirati, a moram vprašati: ste si ogledali odprtje EPK?

"Sem. Ogledala sem si TV-prenos, tako slovenski kot italijanski. Je bilo ganljivo že popoldne, ko sta na postaji skupaj igrala slovenski in italijanski policijski orkester in je bila prva Zdravljica. Pri vsem, kar je to območje pretrpelo zaradi fašizma, da so imeli 'sciavi' enkrat pravico prvi zaigrati svojo himno, sem si želela, da bi moja nono in nona to videla. Celoten dogodek je bil res krasen, močen in verjamem, da je premaknil in bo še marsikatero mejo v glavi. Kar se tiče pa lokacije ... Seveda smo zadovoljni in hvaležni, da ne bo prišlo do tega sodelovanja v kamnolomu, ki je bilo navedeno v Programski knjigi še januarja 2025, in ne le pred daljnimi petimi leti. To smo povedali tudi v svojih medijskih izjavah. Kako se je potem razplamtela debata o upravičenosti takega sodelovanja, ko sta na zavod GO! 2025 začela pritiskati tudi dva osrednja sindikata v kulturi, Zasuk in Glosa, pa Umanotera in Inštitut 8. marec in razni slovenski okoljevarstveniki in organizacije, pa je že širša zgodba. Mi smo povedali svoje. Nismo pa mi dirigirali odzivov drugih skupin. In, poudarjam, domačini, z vso svojo težo življenja v dolini, ne morejo biti odgovorni za vse, kar se zgodi, ko nekomu nekaj ni všeč. Ne vem, zakaj ne bi na Goriško prišel odziv iz vse Slovenije, saj ni izolirano ozemlje. Že tako smo dolgo krivi za vse duševne bolečine, ki jih baje doživljata cementarna in gospodarstvo. Tudi stanovanja bodo zaradi nas dražja, pravijo. (smeh) Ne vem. Pač. Mi se smejimo. Kislo. Ampak se. Smo vajeni, da nas kdo ne mara. Ampak to pride v zakup s tem, za kar se borimo. Ne moreš biti vedno vsem všeč. Se tega zavedati in to sprejeti, ne biti užaljen, to je zrelost. Zato je tudi naše gibanje živo, vztrajno in uspešno že več kot 40 let, ker ne želi biti všečno, ampak dela za rezultate. Ti so pa zdrave in življenjske. Tudi takrat, ko pridejo kriminalisti domov. (smeh) Vsekakor je dejstvo, da nas v našem boju nihče ne bo zavrl. Kar pa se tiče druge lokacije, degradirano je tudi Cerje. Zaradi največjega požara v zgodovini Slovenije. Če je načrt EPK, da s plesnim dogodkom opozarja na

<https://vecer.com/v-soboto/intervju-jasmina-jerant...>

8 / 9

težave, ki so vsem skupne, na to, kako kot človeštvo drvimo v uničenje, se zdi Cerje, ki je nastradalo zaradi klimatskih sprememb, odlična lokacija, ki lahko skozi umetnost ozavešča. Da ne govorimo o tamkajšnjih spominih na prvo svetovno vojno, tako zgovornih v času, ko morda neizbežno drsimo proti tretji."

Po najinem pogovoru bi težko pritrdili tistim, ki pravijo, da knjige nimajo več moči. Sicer pa tudi vodite prav poseben punt: Punt knjige in peresa. Od kod ideja?

(smeh) "Ja, za to so pa krivi 'tminski puntarji'. Oktobra sem imela predstavitev knjige v tolminski knjižnici, kjer je pogovor vodil tudi puntarski Ervin Hladnik Milharčič, in sem v spletni promociji dogodka navedla, da gremo iz Anhovega na obisk k našim puntarskim bratom in sestram v Tmin, kot mu pravimo. Tolmin je meni zelo ljub zaradi svoje zgodovine in posebnega karakterja. In se je kar sama napisala fraza Punt knjige in peresa. Ki je postala moja stalnica. Od takrat imam za glavno fotografijo na svojem facebook profilu, ki sem ga odprla prav zaradi promocije knjige, ilustracijo puntarjev, ki hodijo skozi Soško dolino proti cementarni s peresi, knjigami in svinčniki. Mislim, da je to dovolj zgovorno. To je moja želja. Da se lahko industriji zoperstavimo s pomočjo resnice in besede, s pomočjo srca. In ja, knjige še imajo moč. Absolutno. Imajo srce. Morda na drug način kot nekoč, a se pri Primeru: Anhovo kaže prav to, kako se širi zgodba, kako je ljudem blizu, kako jih premakne. Tudi za akcijo. In sem prepričana, da se bo to še pokazalo, ko bo treba. Če bo treba."

Nam zaupate, kdo vas navdihuje?

"Absolutno in brez niti najmanjšega razmisleka je to dr. Metoda Dodič Fikfak. Če bom v svojem življenju in prizadevanju za dobro vsaj približno tako načelna, pogumna, srčna, vztrajna, poštena, neupogljiva in pokončna, kot je ona, lahko mirna umrem, s čisto vestjo. Je moja idolka in bi se vsa slovenska politika in gospodarstvo lahko zgledovala po njej. Potem bi bilo marsikaj drugače."

Protest. ANDREJA KUTIN

Avtorica, raziskovalka, aktivistka

Jasmina Jerant (1980) je avtorica, raziskovalka in aktivistka. Rojena v Ljubljani, odraščala pa na Krasu in v Vipavski dolini. V Ljubljani je diplomirala iz filozofije in politologije na temo socialne pravičnosti in univerzalnega temeljnega dohodka (UTD). V študentskih letih je delovala tudi kot novinarka - med drugim je pisala za Dnevnikov Objektiv in na Radiu študent delovala kot avtorica feministične oddaje Sektor Ž ter bila urednica redakcije za kulturo in humanistične vede. V letih od 2008 do 2016 je živela med Kalifornijo in Budimpešto. Na Srednjeevropski univerzi (CEU) je magistrirala iz političnih ved, na enem najuglednejših politoloških oddelkov na svetu. Trenutno na Univerzi Tampere na Finskem opravlja doktorsko raziskavo o učinkih UTD pod mentorstvom Jurgena De Wispelaera, enega vodilnih globalnih strokovnjakov na tem področju. Sodelovala je z različnimi organizacijami in iniciativami, med drugim s festivalom Rdeče zore, društvom Mesto žensk, Amnesty International Slovenije, Inštitutom 8. marec in ZRC SAZU. Pri zavodu Urbana Vrana soustvarja in vodi priljubljene ljubljanske feministične ture. Leta 2022 je bila ob ustanovitvi stranke Vesna - zelena stranka njena soprodsednica, vendar se je kmalu vrnila k aktivizmu. Zase pravi, da ne zna in tudi ne želi biti dovolj "zvita" za politiko. Od leta 2022 do 2024 je živela v srednji Soški dolini, kjer je pisala knjigo Primer: Anhovo. Še danes je aktivna članica in zagovornica društva Eko Anhovo in dolina Soče. Začasno živi čez mejo, v stari Gorici, v južnem toku Soče, a je še vedno močno povezana s skupnostjo v srednjem Posočju. Trenutno je kot edina Primorka med kandidatkami za Slovenko leta pri reviji Jana, nominirana pa je tudi za nagrado ženske o ženskah, ki jo društvo Mesto žensk vsako leto podeljuje "junakinjam, borkam za enakost, borkam za skupno in skupnost, spregledanim šampionkam prizadevanj za boljši svet". Pravi, da je idealistka, ki ima rada ljudi in svet, in da je na to ponosna.